

Innst. 270 S

(2015–2016)

Innstilling til Stortinget fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Dokument 12:9 (2011–2012)

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Grunnlovsforslag fra Hallgeir H. Langeland om endring av Grunnloven § 112 (utvidelse av tidsfristen for å foreslå endringer i Grunnloven)

Til Stortinget

Sammendrag

Ovennevnte grunnlovsforslag er fremmet av Hallgeir H. Langeland og gjelder endring av Grunnloven § 112. Grunnloven § 112 har etter at forslaget ble fremsatt blitt § 121, jf. Innst. 203 S (2013–2014) og Stortingets vedtak 27. mai 2014.

Forslagsstilleren viser til at det i Grunnloven § 121 er fastsatt regler for hvordan grunnlovsforslag skal foreslås og behandles:

«Viser erfaring at noen del av denne kongeriket Norges Grunnlov bør forandres, skal forslag derom fremsettes på første, annet eller tredje storting etter et nytt valg og kunngjøres ved trykken. Men det tilkommer først det første, annet eller tredje storting etter neste valg å bestemme om den foreslåtte forandring bør finne sted eller ei [...].»

Grunnlovsforslag må altså fremsettes i løpet av én av de tre første sesjonene i én stortingsperiode, og behandles i løpet av én av de tre første sesjonene i den påfølgende stortingsperioden. Det kan derfor verken foreslås eller behandles grunnlovsforslag i den siste sesjonen før et stortingsvalg.

Forslagsstilleren ønsker å beholde prinsippet om at grunnlovsforslag må fremmes i løpet av én valgperiode, og behandles i den påfølgende valgperioden, men samtidig endre Grunnloven slik at det i fremtiden kan bli mulig å foreslå grunnlovsendringer noe

nærmere et stortingsvalg enn det er anledning til i dag.

Kortere tidshorisont i mediebildet

Forslagsstilleren viser til at i dagens mediebilde blir små saker store, og de store sakene forsvinner. Den mediestyrt dagsordenen har kort horisont og gjerne snevert fokus.

Holdt opp mot det faktum at grunnlovsforslag må fremmes senest ett år før et stortingsvalg, oppnår man i dag den effekten at forslagene er glemt når man kommer til valgdagen.

I perioden 2005 til 2009 ble det for eksempel fremmet forslag om å innføre republikk, om å fjerne odelsretten og om å gi 16-åringer stemmerett. Det ble videre foreslått å fjerne kravet om tre fjerdedels flertall i Stortinget for å melde Norge inn i EU, og det ble foreslått å grunnlovfeste retten til å søke asyl.

Forslagsstilleren mener det ikke vil være noen overdrivelse å si at ingen av disse konkrete forslagene fikk særlig mye omtale i media i forbindelse med stortingsvalget i 2009. Det vi ser i praksis, er at det er når sakene fremmes, eller når de kommer til behandling i Stortinget, at de har noen sjanse til å få medieoppmerksomhet og dermed bekjentgjøres for velgerne. Begge deler ligger i tid langt unna valgdagen.

Regelen i Grunnloven § 121 bygger på et prinsipp om at grunnlovsforslag skal «hvile» over et stortingsvalg. Dette er en meget viktig demokratisk sikkerhetsventil. Den innebærer at folk skal være informert om og kjenne til viktige grunnlovsendringer før de går til valg, og kan la denne kunnskapen spille en rolle i valget av hvordan de ønsker å bruke sin stemme. Dette prinsippet foreslås ikke endret.

Samtidig bygger bestemmelsen også på et prinsipp om at et grunnlovsforslag skal ligge og «modne»

en periode før valg, formodentlig utformet med tanke på at innbyggerne skal ha rimelig tid til nettopp å bli informert om og kjenne til viktige forslag til grunnlovsendringer før man går til valg. Også dette prinsippet må etter forslagsstillerens syn ivaretas og videreføres.

Samtidig må man ta høyde for at spørsmålet om hva som er rimelig tid for å bli kjent med et grunnlovsforslag vil være påvirket av den tiden man faktisk lever i – inkludert erkjennelsen av at en viss tid faktisk også kan være for lenge. I dagens medievirkelighet er ett år svært lenge. Dette taler etter forslagsstillerens syn for at fristen bør være mindre enn ett år, slik den er i dag.

Forslagsstilleren viser til at den grunnlovsfestede tiden for hvor lenge et grunnlovsforslag må «modnes» faktisk også har endret seg gjennom historien. Tiden har blitt kortere og kortere. Fra 1869 til 1905 måtte grunnlovsforslag fremsettes på første storting etter valget, deretter på første eller annet storting etter valg. I 1946 ble dette endret til første, annet eller tredje storting etter valg.

Forslagsstilleren foreslår på denne bakgrunn at grunnlovsforslag må kunne fremmes og bekjentgjøres noe nærmere et stortingsvalg enn i dag, med tre ulike alternativer (én måned før valg, tre måneder før valg eller seks måneder før valg).

Ulike alternativer

Forslagsstilleren viser til at de tre alternativene fremmes i to ulike versjoner for å ta hensyn til at det også fremmes grunnlovsforslag denne perioden om å avvikle det arvelige monarkiet til fordel for republikk. De to ulike versjonene er tilpasset ulike utfall av behandlingen av dette forslaget.

Dokument 12:10 (2011–2012) om innføring av republikk som styreform i Norge, jf. Innst. 164 S (2015–2016), ble behandlet i Stortinget 31. mars 2016 og med 135 mot 28 stemmer ikke bifalt.

I alle alternativene er formuleringene om at grunnlovsforslag og vedtatte grunnlovsendringer skal kunngjøres «... ved trykken...», foreslått strøket. Bakgrunnen for dette er at slike kunngjøringer i en stor og økende grad vil skje digitalt.

Forslagsstilleren fremmer følgende forslag:

«§ 112 skal lyde:

Alternativ 1 B (bokmål og nynorsk):

§ 112

Viser erfaring at noen del av denne Kongeriket Norges grunnlov bør endres, skal endringsforslag fremsettes minst én måned før et stortingsvalg og kunngjøres. Men det tilkommer først det første, annet eller tredje storting etter neste valg å bestemme om den foreslåtte endring skal finne sted eller ei. En slik

endring må likevel aldri motsi denne grunnlovs prinsipper, men bare angå modifikasjoner i enkelte bestemmelser som ikke endrer denne konstitusjons ånd, og to tredjedeler av Stortinget må være enige i en slik endring.

En grunnlovsbestemmelse som er vedtatt på denne måte, skal underskrives av Stortingets president og sekretær og sendes kongen til kunngjøring som gjeldende bestemmelse i Kongeriket Norges grunnlov.

–
§ 112

Viser røynsla at nokon del av denne grunnlova for Kongeriket Noreg bør endrast, skal framlegget om endring leggjast fram minst ein månad før eit stortingsval og kunngjerast. Men det er fyrst det fyrste, andre eller tredje stortinget etter neste val som avgjer om endringa skal gjerast eller ikkje. Ei slik endring må likevel ikkje stri mot prinsippa i denne grunnlova, men berre gjelde modifikasjonar i einskilde føresegnar som ikkje endrar ånda i denne konstitusjonen, og to tredjedelar av Stortinget må vere samde i ei slik endring.

Ei grunnlovsføresegn som er vedteken på denne måten, skal underskrivast av Stortingets president og sekretær og sendast til kongen til kunngjering som gjeldande føresegn i Kongeriket Noregs grunnlov.

Alternativ 2 B (bokmål og nynorsk):

§ 112

Viser erfaring at noen del av denne Norges rikes grunnlov bør endres, skal endringsforslag fremsettes minst én måned før et stortingsvalg og kunngjøres. Men det tilkommer først det første, annet eller tredje storting etter neste valg å bestemme om den foreslåtte endring skal finne sted eller ei. En slik endring må likevel aldri motsi denne grunnlovs prinsipper, men bare angå modifikasjoner i enkelte bestemmelser som ikke endrer denne konstitusjons ånd, og to tredjedeler av Stortinget må være enige i en slik endring.

En grunnlovsbestemmelse som er vedtatt på denne måte, skal underskrives av Stortingets president og sekretær og sendes til kunngjøring som gjeldende bestemmelse i Norges rikes grunnlov.

–
§ 112

Viser røynsla at nokon del av denne Noregs rikes grunnlov bør endrast, skal framlegget om endring leggjast fram minst ein månad før eit stortingsval og kunngjerast. Men det er fyrst det fyrste, andre eller tredje stortinget etter neste val som avgjer om endringa skal gjerast eller ikkje. Ei slik endring må likevel ikkje stri mot prinsippa i denne grunnlova, men berre gjelde modifikasjonar i einskilde føresegnar som ikkje endrar ånda i denne konstitusjonen, og to

tredjedelar av Stortinget må vere samde i ei slik endring.

Ei grunnlovsføresegn som er vedteken på denne måten, skal underskrivast av Stortingets president og sekretær og sendast til kunngjering som gjeldande føresegn i Noregs rikes grunnlov.

Alternativ 3 B (bokmål og nynorsk):

§ 112

Viser erfaring at noen del av denne Kongeriket Norges grunnlov bør endres, skal endringsforslag fremsettes minst tre månader før et stortingsvalg og kunngjøres. Men det tilkommer først det første, annet eller tredje storting etter neste valg å bestemme om den foreslåtte endring skal finne sted eller ei. En slik endring må likevel aldri motsi denne grunnlovs prinsipper, men bare angå modifikasjoner i enkelte bestemmelser som ikke endrer denne konstitusjons ånd, og to tredjedeler av Stortinget må være enige i en slik endring.

En grunnlovsbestemmelse som er vedtatt på denne måte, skal underskrives av Stortingets president og sekretær og sendes kongen til kunngjøring som gjeldende bestemmelse i Kongeriket Norges grunnlov.

§ 112

Viser røynsla at nokon del av denne grunnlova for Kongeriket Noreg bør endrast, skal framlegget om endring leggjast fram minst tre månader før eit stortingsval og kunngjerast. Men det er fyrst det fyrste, andre eller tredje stortinget etter neste val som avgjer om endringa skal gjerast eller ikkje. Ei slik endring må likevel aldri motsi denne grunnlovs prinsipper, men berre gjelde modifikasjonar i enkelte føresegner som ikkje endrar ånda i denne konstitusjonen, og to tredjedelar av Stortinget må vere samde i ei slik endring.

Ei grunnlovsføresegn som er vedteken på denne måten, skal underskrivast av Stortingets president og sekretær og sendast til kongen til kunngjering som gjeldande føresegn i Kongeriket Noregs grunnlov.

Alternativ 4 B (bokmål og nynorsk):

§ 112

Viser erfaring at noen del av denne Norges rikes grunnlov bør endres, skal endringsforslag fremsettes minst tre månader før et stortingsvalg og kunngjøres. Men det tilkommer først det første, annet eller tredje storting etter neste valg å bestemme om den foreslåtte endring skal finne sted eller ei. En slik endring må likevel aldri motsi denne grunnlovs prinsipper, men bare angå modifikasjoner i enkelte bestemmelser som ikke endrer denne konstitusjons ånd, og to tredjedeler av Stortinget må være enige i en slik endring.

En grunnlovsbestemmelse som er vedtatt på denne måte, skal underskrives av Stortingets president og sekretær og sendes til kunngjøring som gjeldende bestemmelse i Norges rikes grunnlov.

–
§ 112

Viser røynsla at nokon del av denne Noregs rikes grunnlov bør endrast, skal framlegget om endring leggjast fram minst tre månader før eit stortingsval og kunngjerast. Men det er fyrst det fyrste, andre eller tredje stortinget etter neste val som avgjer om endringa skal gjerast eller ikkje. Ei slik endring må likevel ikkje stri mot prinsippa i denne grunnlova, men berre gjelde modifikasjonar i einskilde føresegner som ikkje endrar ånda i denne konstitusjonen, og to tredjedelar av Stortinget må vere samde i ei slik endring.

Ei grunnlovsføresegn som er vedteken på denne måten, skal underskrivast av Stortingets president og sekretær og sendast til kunngjering som gjeldande føresegn i Noregs rikes grunnlov.

Alternativ 5 B (bokmål og nynorsk):

§ 112

Viser erfaring at noen del av denne Kongeriket Norges grunnlov bør endres, skal endringsforslag fremsettes minst seks månader før et stortingsvalg og kunngjøres. Men det tilkommer først det første, annet eller tredje storting etter neste valg å bestemme om den foreslåtte endring skal finne sted eller ei. En slik endring må likevel aldri motsi denne grunnlovs prinsipper, men bare angå modifikasjoner i enkelte bestemmelser som ikke endrer denne konstitusjons ånd, og to tredjedeler av Stortinget må være enige i en slik endring.

En grunnlovsbestemmelse som er vedtatt på denne måte, skal underskrives av Stortingets president og sekretær og sendes kongen til kunngjøring som gjeldende bestemmelse i Kongeriket Norges grunnlov.

–
§ 112

Viser røynsla at nokon del av denne grunnlova for Kongeriket Noreg bør endrast, skal framlegget om endring leggjast fram minst seks månader før eit stortingsval og kunngjerast. Men det er fyrst det fyrste, andre eller tredje stortinget etter neste val som avgjer om endringa skal gjerast eller ikkje. Ei slik endring må likevel ikkje stri mot prinsippa i denne grunnlova, men berre gjelde modifikasjonar i einskilde føresegner som ikkje endrar ånda i denne konstitusjonen, og to tredjedelar av Stortinget må vere samde i ei slik endring.

Ei grunnlovsføresegn som er vedteken på denne måten, skal underskrivast av Stortingets president og

sekretær og sendast til kongen til kunngjering som gjeldande føresegn i Kongeriket Noregs grunnlov.

Alternativ 6 B (bokmål og nynorsk):

§ 112

Viser erfaring at noen del av denne Norges rikes grunnlov bør endres, skal endringsforslag fremsettes minst seks måneder før et stortingsvalg og kunngjøres. Men det tilkommer først det første, annet eller tredje storting etter neste valg å bestemme om den foreslåtte endring skal finne sted eller ei. En slik endring må likevel aldri motsi denne grunnlovs prinsipper, men bare angå modifikasjoner i enkelte bestemmelser som ikke endrer denne konstitusjons ånd, og to tredjedeler av Stortinget må være enige i en slik endring.

En grunnlovsbestemmelse som er vedtatt på denne måte, skal underskrives av Stortingets president og sekretær og sendes til kunngjøring som gjeldende bestemmelse i Norges rikes grunnlov.

—

§ 112

Viser røynsla at nokon del av denne Noregs rikes grunnlov bør endrast, skal framlegget om endring leggast fram minst seks månader før eit stortingsval og kunngjerast. Men det er fyrst det fyrste, andre eller tredje stortinget etter neste val som avgjer om endringa skal gjerast eller ikkje. Ei slik endring må likevel ikkje stri mot prinsippa i denne grunnlova, men berre gjelde modifikasjonar i einskilte føresegner som ikkje endrar ånda i denne konstitusjonen, og to tredjedelar av Stortinget må vere samde i ei slik endring.

Ei grunnlovsføresegn som er vedteken på denne måten, skal underskrivast av Stortingets president og sekretær og sendast til kunngjering som gjeldande føresegn i Noregs rikes grunnlov.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jette F. Christensen, Gunvor Eldegard og lederen Martin Kolberg, fra Høyre, Erik Skutle og Michael Tetzschner, fra Fremskrittspartiet, Tom E. B. Holthe og Helge Thorheim, fra Kristelig Folkeparti, Hans Fredrik Grøvan, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, fra Venstre, Abid Q. Raja, fra Sosialistisk Venstreparti, Bård Vegar Solhjell, og fra Miljøpartiet De Grønne, Rasmus Hansson, viser til Dokument 12:9 (2011–2012) der det fremmes forslag om å utvide tidsfristen for å foreslå endringer i Grunnloven.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, mener dagens frister og organisering av fremleggelse av grunnlovsforslag ivaretar demokratiske prinsipper på en tilfredsstillende måte.

Flertallet foreslår på denne bakgrunn at forslaget ikke bifalles.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at samfunnet og mediene innretning har endret seg siden bestemmelsene om endring av Grunnloven ble vedtatt. Dette medlem viser til at formålet med bestemmelsen om hvordan Grunnloven kan endres er å sikre demokratisk behandling av spørsmålene, blant annet ved å legge et valg mellom fremsettelse og vedtak. Dette medlem anerkjenner og understreker vesentligheten av denne sikkerhetsventilen.

Dette medlem viser til at denne vesentlige sikkerheten fint kan ivaretas, også ved en kortere tidsluke mellom fremsettelse og valg. Med dagens medievirkelighet, og med raskere kommunikasjonskanaler enn tidligere, vil grunnlovsforslag være publisert og gjort kjent vesentlig mer effektivt enn tidligere.

Dette medlem viser til Stortingets behandling 31. mars 2016 av grunnlovsforslag om innføring av republikk som styreform i Norge, jf. Dokument 12:10 (2011–2012) og Innst. 164 S (2015–2016). Forslaget ble med 135 mot 28 stemmer ikke bifalt. Som en følge av dette bortfaller alternativene 2 B, 4 B og 6 B.

Dette medlem viser videre til at forslaget har tre alternativer til frist for slike forslag, en måned, tre måneder og seks måneder. For å sikre nok tid til debatt og til å gjøre forslagene kjent tilrår dette medlem at alternativ 5 B bifalles, slik at det settes en frist på seks måneder før valget for å fremme endringsforslag. Bestemmelsen vil etter dette på bokmål og nynorsk lyde:

«§ 121

Viser erfaring at noen del av denne Kongeriket Norges grunnlov bør endres, skal endringsforslag fremsettes minst seks måneder før et stortingsvalg og kunngjøres. Men det tilkommer først det første, annet eller tredje storting etter neste valg å bestemme om den foreslåtte endring skal finne sted eller ei. En slik endring må likevel aldri motsi denne grunnlovs prinsipper, men bare angå modifikasjoner i enkelte bestemmelser som ikke endrer denne konstitusjons ånd, og to tredjedeler av Stortinget må være enige i en slik endring.

En grunnlovsbestemmelse som er vedtatt på denne måte, skal underskrives av Stortingets president og sekretær og sendes kongen til kunngjøring

som gjeldende bestemmelse i Kongeriket Norges grunnlov.

—

Viser røynsla at nokon del av denne grunnlova for Kongeriket Noreg bør endrast, skal framlegget om endring leggjast fram minst seks månader før eit stortingsval og kunngjerast. Men det er fyrst det fyrste, andre eller tredje stortinget etter neste val som avgjer om endringa skal gjerast eller ikkje. Ei slik endring må likevel ikkje stri mot prinsippa i denne grunnlova, men berre gjelde modifikasjonar i ein- kilde føresegnar som ikkje endrar ånda i denne kons- titusjonen, og to tredjedelar av Stortinget må vere samde i ei slik endring.

Ei grunnlovsføresegn som er vedteken på denne måten, skal underskrivast av Stortingets president og sekretær og sendast til kongen til kunngjering som gjeldande føresegn i Kongeriket Noregs grunnlov.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Dokument 12:9 (2011–2012) – Grunnlovsforslag fra Hallgeir H. Langeland om endring av Grunnloven § 112, nå § 121 (utvidelse av tidsfristen for å foreslå endringer i Grunnloven) – alternativ 5 B – bifalles.

Komiteens tilråding

K o m i t e e n har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Dokument 12:9 (2011–2012) – Grunnlovsforslag fra Hallgeir H. Langeland om endring av Grunnloven § 112, nå § 121 (utvidelse av tidsfristen for å foreslå endringer i Grunnloven) – samtlige alternativer – bi- falles ikke.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 10. mai 2016

Martin Kolberg

leder

Jette F. Christensen

ordfører

